

Blaasmuziek als volwaardig deel van het muziekleven

‘En, ben je nog bezig met een tekst of een publicatie?’, vroeg iemand mij onlangs. Ik vertelde van het essay dat hier vandaag wordt gepresenteerd. ‘Ah, over blaaspoeppers’, was de reactie. Het gesprek bleef kort. Ik had geen zin in toelichting. Maar ik realiseerde mij eens temeer met welke vooroordelen de sector nog steeds te kampen heeft, ook en vooral in ‘weldenkende kringen’. Als je daar zegt dat je in een goed harmonieorkest speelt, dan heb je iets uit te leggen. Speel je in een kwalitatief bescheiden symfonieorkest, dan wekt dat bewondering. Over dat verschil, over de verdere emancipatie waar de blaasmuziek voor staat, wil ik het in het verlengde van mijn essay graag met u hebben.

Op 9 mei dit jaar stond in de NRC een voorbeschouwing over een compositie van Rozalie Hirs, een werk voor twee harpen dat een paar dagen later tijdens het Harpfestival in Utrecht in première zou gaan. Dat artikel van Joep Stapel trof mij. Aandacht voor de achtergrond van de componist, aandacht voor dit specifieke werk, voor eerder werk: in totaal zo’n driekwart pagina. En dat voor een compositie waarvoor je belangstelling van toch slechts een handjevol lezers verwacht. Maar dat was kennelijk geen bezwaar. Het ging immers om een serieuze compositie van een serieuze componist voor een serieus festival.

Wanneer heeft u in de NRC, in de Volkskrant, in enige landelijke of regionale krant voor het laatst een beschouwing gelezen over een nieuwe compositie op het gebied van de blaasmuziek? Of over tendensen en ontwikkelingen in het repertoire voor deze bezetting, bijvoorbeeld naar aanleiding van het vierjaarlijkse WMC of het tweejaarlijkse Europees Concours voor Harmonieorkesten eervorig jaar in Utrecht en dit jaar in Brussel? Nee, geen faits divers om plaatselijke abonnées te plezieren maar een gedegen beschouwing over een kwantitatief en maatschappelijk toch niet onbelangrijke deel van het muzikale leven in ons land.

Ik vrees dat we snel klaar zijn en dat stemt zorgelijk. Wanneer kranten, algemene media dus, de wereld van de blaasmuziek nauwelijks nog muzikaal benaderen en vluchten in ongevaarlijke sociale berichtgeving met veel couleur locale, dan is er iets mis. Dan wordt de blaasmuziek misschien nog wel gekoesterd, sentimenteel gekoesterd als folkloristisch fenomeen - dat mag - maar in zijn muzikale ambities in feite niet serieus genomen. Dan verkeert de blaasmuziek muzikaal gesproken in een isolement en komt zelfs het woord blaasmuziek in het programmaboekje van de ‘Componist des Vaderlands’, na Willem Jeths was dat Mayke Nas, niet voor. Blaasmuziek: een soort muziek van en voor aliens.

Of dat met Calliope Tsoupaki die juist dezer dagen het stokje van Mayke Nas heeft overgenomen anders zal zijn? Dat hangt ook van ons af.

Natuurlijk, de blaasmuziek als sector kent zo zijn eigenaardigheden; heeft daar ook een zekere ruimte voor nodig. Denk maar aan het concourssysteem als ruggengraat van het streven naar kwaliteit. Elders vind je dat niet op die manier. En ook een wat eigen muzikaal idioom hoeft geen probleem te zijn als er tegelijkertijd maar wordt gelucht. Deuren en ramen wijd open om het kritische oor van de buitenstaander niet alleen toe te laten maar bewust binnen te halen. Want het zelfbeeld van afzonderlijke verenigingen en van de sector als geheel moet steeds ook worden getoetst aan de blik van buiten. Is de blaasmuziek inderdaad sociaal zo belangrijk, technisch zo goed en muzikaal zo interessant als wij geneigd zijn te denken? Misschien, maar dat is pas echt waar als je dat niet alleen zelf vindt maar als ook anderen die opvatting zijn toegedaan.

Een discussie over muzikale kwaliteit moet daarom verder reiken dan alleen de sector zelf. Maar nu een kanttekening. Een beschouwing over het repertoire voor blaasorkesten in vergelijking met andere sectoren van het muziekleven en de rol van algemene media bij kritische besprekingen van oorspronkelijk werk én van bewerkingen, is dat niet typisch iets voor het bovenste segment van de blaasmuziek, iets wat ver voorbij de horizon ligt van het overgrote deel van de verenigingen en waarvan het belang voor de blaasmuziek als geheel daarom uiteindelijk slechts beperkt is? Deze vraag, eigenlijk een verkapte tegenwerping, komt u vast bekend voor.

Kijk echter eens naar het begrippenpaar topsport en breedtesport en de discussie of de topsport er uiteindelijk is voor de breedtesport of dat de amateurs er zijn voor de profs. Staat het topvoetbal in dienst van de sportbeoefening door brede lagen van de bevolking of vormen amateurs slechts de pool waaruit topclubs hun spelers rekruteren? U weet evenwel dat dit geen kwestie is van of - of. Topsport en breedtesport hebben elkaar nodig. Topvoetbal kan met het oog op spelers en publiek niet zonder een voldoende brede basis en tegelijkertijd zorgt de uitstraling van topclubs, als het goed is tenminste, voor aanwas ook bij clubs in lagere regionen.

In de blaasmuziek is de top minder hoog en minder spectaculair dan in de voetballerij maar ook hier baant die top qua repertoire en manier van werken de weg voor de brede middenmoot. Het zijn de toporkesten die met elkaar zorgen voor het muzikaal aanzien van de sector en daarvan profiteren – indirect - ook andere orkesten.

Mijn jongste dochter is lid van een studentenorkest, een amateur symfonieorkest dus. Wat speelt men daar zoal? Sinfonietta van Janacek, eerste Brahms, vierde Mahler. Je moet die werken al goed kennen om sommige passages in de uitvoering te herkennen, maar dat lijkt geen afbreuk te doen aan de speelvreugde. De meisjes - in steeds grotere meerderheid - kijken alsof het zuiver was, de jongens – steeds minder – alsof de inzetten gelijk waren, en iedereen, ook het publiek – veel familie en bekenden - , heeft een mooie avond. Zelf afkomstig uit de wereld van de blaasmuziek heb ik mij vaak afgevraagd waarom men zich niet tevreden stelt met werk dat men technisch wel aankan. Maar misschien is dat niet de juiste benadering. Zo'n studentenorkest ziet zichzelf in de traditie van het klassieke symfonieorkest. De uitvoering mag dan soms matig zijn, groots is het repertoire. En ere wie ere toekomt: met de opera Thijl van Jan van Gilse, situeerde het studentenorkest van Utrecht zich deze zomer toch maar mooi midden in het nationale muziekleven.

En het harmonieorkest? Doorgaans zeer verzorgde uitvoeringen en repertoire dat bij een breder publiek in de regel toch maar weinig herkenning oproept. Het studentenorkest kan putten uit een kleine tweehonderdvijftig jaar orkestliteratuur en doet dat onbevangen, om niet te zeggen sans gêne. Een klein deel van dat repertoire is in bewerking ook toegankelijk voor harmonie maar voor het overige is dit orkesttype aangewezen op nieuw werk.

Dat zou - zoals dat tegenwoordig heet - een asset kunnen zijn. Ware het niet dat talentvolle componisten in staat en bereid om zich te verdiepen in de eigen aard en de specifieke mogelijkheden van die bezetting, van de uitvoerenden en ook van het publiek, schaars zijn. Terwijl men in de blaasmuziek zijn zaken muzikaal technisch in de regel wel op orde heeft, is de sector muzikaal gesproken, qua repertoire, kwetsbaar. En dan? Wat doe je dan? Ik zou zeggen: inzetten op repertoire-ontwikkeling, met alle kracht, met alle energie en met alle strategisch inzicht waarover je beschikt.

Benut een WMC en een Europees Concours als zojuist vermeld om opdrachten te verlenen en om een aparte jury met leden ook van buiten de blaasmuziek nieuwe composities te laten bekronen. Beloon nieuwe, eigen arrangementen. Maak een lijst, een canon, van hedendaagse klassieken. Stel het publiek in de gelegenheid om werken en uitvoerenden met een publieksprijs te vereren. Kortom, doe alles wat je kunt om naast het arrangement op alle niveaus nieuw repertoire voor blaasorkest tot stand en tot uitvoering te laten komen. Een andere manier om van de blaasmuziek een volwaardig deel van het muziekleven te maken, is er niet. Zie ik althans niet. En ten slotte: spreek in dit verband ook de overheid en de overheidsfondsen aan op hun verantwoordelijkheid. Die laten zich graag voorstaan op een aanscherping van hun diversiteitsbeleid. Welnu, hier ziet een hele sector van het muziekleven uit naar goede initiatieven. Componisten van naam, waaronder de Componist des Vaderlands, moeten er in een historische inhaalslag toe worden gebracht - ook door ons zoals wij hier bij elkaar zijn - zich voor de uitgebreide blazersbezetting te interesseren en te componeren. Dan haalt ook de blaasmuziek de krant.

Thije Adams

KNMO, 1 december 2018

Wilt u de brochure Blaasmuziek, verleden, heden, toekomst ontvangen. Stuur dan een mail met uw adresgegevens naar info@knmo.nl